

Oznaka poročila: ARRS_ZV_RPROJ_ZP_2008/154

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra projekta	Z6-9430
Naslov projekta	Tajna anglo-ameriška diplomacija v Sredozemlju: primer Primorske in Furlanije, 1940-1947
Vodja projekta	22467 Gorazd Bajc
Tip projekta	Za Podoktorski projekt - aplikativni
Obseg raziskovalnih ur	2.550
Cenovni razred	B
Trajanje projekta	01.2007 - 12.2008
Nosilna raziskovalna organizacija	1510 Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper Università del Litorale Centro di ricerche scientifiche di Capodistria
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	
Družbeno-ekonomski cilj	11 Neusmerjene raziskave (temeljne)

2. Sofinancerji¹

1.	Naziv	Zgodovinsko društvo za južno Primorsko
	Naslov	Garibaldijeva 18, 6000 Koper
2.	Naziv	
	Naslov	
3.	Naziv	
	Naslov	

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

3. Poročilo o realizaciji programa raziskovalnega projekta²

Delo na projektu je bilo osredotočeno na raziskovalni hipotezi, da sta se že med vojno vodstvi Anglo-Američanov, na podlagi zaupnih/tajnih in posebnih informacij, odločili ustvariti pogoje za zadrževanje komunizma (t. i. containment) in to tudi na enem izmed najbolj občutljivih območij Sredozemlja, na Primorskem in v Furlaniji. V preventivnem protikomunističnem boju so bile namreč v zahodni Evropi konec 40. let ustanovljene posebne Stay Behind organizacije (npr. Gladio v Italiji), podobno kot v nekaterih zahodnih državah pa segajo zametki protikomunističnih organizacij na Primorskem in v Furlaniji v zadnje obdobje vojne. Delo na projektu je imelo zato

namen analizirati mednarodne in lokalne okoliščine, ki so tu vplivale na nastanek in razvoj lokalnih Stay Behind. Raziskave so zato upoštevale globalno anglo-ameriško strategijo, začetke hladne vojne med Vzhodom in Zahodom in začetke diplomatskega ter tajnega sodelovanja Britancev in Američanov z lokalnimi slovenskimi in italijanskimi protifašisti pred začetkom druge svetovne vojne oziroma na začetku le-te (še pred napadom sil osi aprila 1941. leta na Jugoslavijo), delovanje anglo-ameriških obveščevalnih služb in njihovih posebnih misij med različnimi skupinami partizanov (med slovenskimi v okviru Narodnoosvobodilnega boja ter med italijanskimi partizani komunistične orientacije v okviru formacij Garibaldi in med nekomunističnimi oziroma protikomunističnimi partizani v okviru formacije Osoppo), vpletenost slovenskih politično heterogenih krogov v emigraciji ter relevantnost lokalnih problemov, kot je bila na primer prepletenost jugoslovansko-italijanskih razmejitvenih sporov z ideološko kontrapozicijo komunizem-protikomunizem.

Cilj raziskovanja v okviru projekta je bilo pridobiti nova spoznanja o občutljivih temah druge svetovne vojne in začetkov hladne vojne, ki še vedno razdvajajo znanstvene kroge in hkrati pogojujejo odnose med Slovenijo in Italijo (zlasti tematika aretacij, deportacij in usmrnitev po 1. maju 1945 v Julijski krajini – t. i. fojbe). Znanstvene objave najpomembnejših izsledkov ter njih konfrontacija podatkov in interpretacij z raziskovalci iz Slovenije in tujine (predvsem iz Italije, Velike Britanije, Hrvaške in Avstrije) v okviru znanstvenih srečanjih, kakor tudi evidentirani oziroma kopirani najbolj relevantni arhivskih dokumenti, predstavljajo idealno nadaljevanje in dopolnjevanje dosedanjega raziskovalnega dela o zgodovini obveščevalnih služb v srednji in jugovzhodni Evropi, Sredozemlju, zahodni Sloveniji in severovzhodni Italiji.

Raziskovanje je temeljilo na primerjavi in interpretaciji podatkov iz dokumentacij, ki jih hranijo arhivske institucije v Republiki Sloveniji in tujini. Analizirano je bilo predvsem gradivo iz britanskih, ameriških, italijanskih, slovenskih, srbskih (jugoslovanskih) in čeških arhivov, nekaj posameznih podatkov je bilo najti v okviru zasebnih zapuščin, nekaj na podlagi informacij, ki so bile pridobljene z ustnimi pričevanji oziroma pogovori z nekaterimi protagonisti (nekateri »padalci« in nekateri, ki so sodelovali s SOE in OSS), ter s pregledom relevantnih objav. Največ raziskav je bilo opravljenih v britanskem državnem arhivu v Londonu, The National Archives (TNA). Najbolj uporabno je bilo gradivo Admiralty (ADM, serije 1, 116, 199 in 223), Air Ministry (AIR, serije 20, 23 in 75), Cabinet Office (CAB, serije 44, 79, 101, 102, 106, 119, 121, 122, 195), Dominion Office (DO 35), Foreign Office (FO, serije 115, 170, 371, 482, 536, 898, 934, 953, 1086), German Foreign Ministry – Italian Collection (GFM 34), Special Operations Executive – SOE (HS, serije 3, 5, 6, 7 in 8), Government Code and Cypher School (HW, serije 1, 12 in 17), Military Intelligence 5 – MI5 (KV, serije 2, 3 in 4), Prime Minister (PREM 3) in War Office (WO, zlasti serije 106, 170, 178, 193, 201, 202, 204, 208, 214, 220 in 264).

Pregledani so bili ameriški viri iz National Archives and Records Administration, College Park, Maryland – Washington D.C. (NARA), in največ uporabnih podatkov je bilo v dokumentaciji na mikrofilmih (RG 59, zlasti serija M 1221 in M 1642), American Political Adviser (RG 84), Records of the War Department, General and Special Staff (RG 165), Office of Strategic Service – OSS (RG 226), interne študije oziroma rekonstrukcije obveščevalne službe CIA (RG 263), Allied Military Government (RG 331) in gradivo o prisluškovanju (RG 457).

Največ uporabnih dokumentov iz rimskih arhivov je bilo v gradivu zunanjega ministrstva Archivio Storico del Ministero degli Affari Esteri (ASMAE, Affari Politici, Jugoslavia) in Archivio Centrale dello Stato (ACS, Ministero degli Interni – Pubblica sicurezza in Divisione affari generali e riservati). Glede primarnih italijanskih virov so bili zanimivi posameznih dokumenti v videmskem Archivio dell'Istituto Friulano per la Storia del Movimento di Liberazione in tržaškem Archivio dell'Istituto Regionale per la Storia del Movimento di Liberazione nel Friuli-Venezia Giulia.

Med slovenskimi arhivi je bilo največ uporabnih podatkov v Arhivu Republike Slovenije (AS), predvsem v fondih AS 1487 (Centralni Komite Komunistične Partija Slovenije), AS 1491 (Oblastni/pokrajinski/komite KPS za Primorsko), AS 1499 (Zbirka gradiva organov varnostne in obveščevalne dejavnosti), AS 1529 (osebna zbirka Boris Kraigher), AS 1569 (CK Komunistične Partije Svobodnega tržaškega ozemlja), AS 1569 (AIS – zbirka Arhiv informacijske službe in protifašističnega boja in Glavni odbor Komunistične partije Julijske krajine), AS 1582 (Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko Primorje in Trst), AS 1660 (osebna zbirka Izidor Cankar). Pomembni so bili zlasti viri, ki jih hrani nekdanji Arhiv Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije – AS 1931 (KNOJ, Odsek za oblast IX. Korpusa, XV. Divizija-Obveščevalni oddelek OZNE, 1945, dosjeji oseb, Angleški konzulat pred in med vojno v Ljubljani, o britanskih in ameriških misijah, Angleška obveščevalna služba pred in med vojno v

Sloveniji, Bivše meščanske stranke, Četništvo na Primorskem, Nagodetov proces, Kraljeva emigrantska vlada v Londonu med II. svetovno vojno, Konzulati v Ljubljani, Jugoslovanska nacionalna stranka, Legije, Mikrofilmski fond Slovenske varnostno-obveščevalne agencije – SOVE, OZNA za Jugoslavijo in Slovenijo, Plavogardistične formacije – analize, Organizacija "TIGR", VOS, originalni italijanski dokumenti ter rekonstrukcije in Zavezniška vojaška uprava na Svobodnem Tržaškem Ozemlju). Med slovenskimi arhivi je bilo nekaj posameznih zanimivih podatkov v gradivu, ki ga hrani Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Ljubljana, pa tudi v Pokrajinskem arhivu v Kopru in Novi Gorici. Omeniti velja tudi nekaj gradiva na Oddelku za zgodovino in etnografijo tržaške Narodne in študijske knjižnice.

Med srbskimi (jugoslovanskimi) arhivi je bilo največ uporabnih podatkov v beograjskem Arhivu Jugoslavije oz. Arhiv Srbije (AJ, fond 50 – Predsedstvo vlade FNRJ in 103 – Jugoslovanska begunska vlada) in v Diplomatski arhiv Saveznog sekretarijata za inostrane poslove, Beograd.

Nekaj uporabnih dokumentov je bilo najti tudi v praških arhivih, in sicer v gradivu češke diplomacije, ki ga hrani Archiv ministerstva zahraničních věcí, in čeških vojaških misij, ki ga hrani Vojsenský ústřední archiv.

Raziskovanje je potekalo tudi na podlagi analize dokumentov iz zasebnih zapuščin, kot na primer gradivo UDBE o Viktorju Hasslu iz Zagreba (po posredovanju sorodnikov), Korespondenca Justa Godniča in papirji Cirila Kobala iz Kopra, ter na Tržaškem Privatni arhiv Ivan Rudolf, Privatni arhiv Mario Dolenc in Privatni arhiv Venceslav Tuta.

Predvsem v okviru zelo dobro organizirane in založene biblioteke Northwestern University v Chicagu in raznih knjižnic v Italiji so bile pregledane in analizirane objave (objavljeni viri, literatura in spomini) v tujih jezikih (angleščini, italijanščini, srbsčini/hrvaščini, češčini idr.), ki obravnavajo: globalne strateške odločitve anglo-ameriške diplomacije v letih 1940–1947; tajni diplomaciji Velike Britanije in Združenih držav Amerike oziroma anglo-ameriške obveščevalne službe med drugo svetovno vojno in v prvem povojnem obdobju; Slovence, Hrvate in Italijane na Primorskem in v Furlaniji, zlasti v okviru t. i. tržaškega vprašanja med in po vojni; delovanje anglo-ameriških, fašističnih, partizanskih in protipartizanskih obveščevalnih služb; začetke delovanja Stay Behind organizacij na Primorskem in v Furlaniji (predhodnice organizacije Gladio); aretacije, deportacije in usmrtnitve v Julijski krajini po 1. maju 1945 (t. i. fojbe).

V okviru projekta je bilo ugotovljeno delovanje tajne diplomacije in obveščevalnih služb Velike Britanije in Združenih držav Amerike na Primorskem in v Furlaniji v obdobju 1940–1947, in sicer kakšni so bili globalni interesi Londona in Washingtona glede Sredozemlja, Jugoslavije in Italije ter kako je bila relevantna situacija na Primorskem in v Furlaniji. Potem, ko so bile v okviru dela na projektu analizirane osnovne značilnosti o strukturi, organiziranosti, pristojnostih in nalogah anglo-ameriških obveščevalnih služb, so se raziskave usmerile v to, kako so v britanskih krogih na začetku druge svetovne vojne skušali spodbuditi odpor v notranjosti italijanske fašistične države. Tudi v Furlaniji in zlasti na Primorskem so namreč britanske obveščevalne službe (SOE oziroma predhodnice, pa tudi ISLD oziroma MI6) pričele razvijati sodelovanje s protifašističnimi skupinami bodisi Slovencev (v okviru organizacije TIGR) bodisi Italijanov (v okviru organizacij Almerigotti, Tigrotti, Giustizia e libertà idr.). O teh organizacijah in zvezah z britansko intelligence se je v zgodovinopisju doslej vedelo bolj malo, še manj kot o zvezah s slovenskimi skupinami. Vrzeli v dosedanjem vedenju so bile odpravljene, in sicer z analizo novih podatkov, ki jih je mogoče dobiti v novodostopnih arhivskih virih. Slednji po eni strani pokažejo, da se je slovenski protifašizem v tedanjem pionirskem boju proti nacizmu in fašizmu izkazal, po drugi pa, da so nekatere italijanske ilegalne skupine britanske obveščevalce zavajale. Na italijanske protifašistične/protinacistične skupine je namreč vplivalo delovanje nekaterih pripadnikov, ki so igrali dvojno igro v korist italijanski vojaški obveščevalni službi – Servizio informazioni militare (SIM) in fašistični policiji – OVRA.

Američani so se mdt. pričeli zanimati za Sredozemlje od leta 1942 dalje, ko so se med zavezniki razvijale debate o globalni vojaški strategiji v Evropi. Ameriške obveščevalne službe (OSS) so se tudi pričele zanimati za italijanski in jugoslovanski prostor, njihovo delovanje pa ni bilo vedno v sozvočju z britanskimi obveščevalnimi službami. Razmejitveno vprašanje med Jugoslavijo in Italijo v zadnjem letu vojne je situacijo na terenu še dodatno zaostri. Ameriška politika si je želela zagotoviti nadzor nad spornim ozemljem, zato je bila pripravljena celo na morebiten vojaški spopad z Jugoslavijo. Za britansko politiko je mdt. napeta situacija pomenila nadaljevanje medvojnih dogovorov o britanski interesni sferi v Sredozemlju, v katero so se postopoma vključevali tudi Američani, pri tem pa sta bili glavni spremenljivki jugoslovanski odnos do Sovjetske zveze in komunizma.

Potem ko sta britanska in ameriška diplomacija že med vojno (v luči povojne delitve interesnih

sfer) negativno dojemali in obravnavali komunizem (na to je vplivalo tudi delovanje nekaterih medvojnih slovenskih/jugoslovanskih diplomatskih predstavnikov v emigraciji), so pričeli Anglo-Američani, zlasti od leta 1944 dalje, v okviru nekaterih misij (oziroma obveščevalnih skupin na terenu), ustvariti pogoje za zadrževanje komunizma; morda najbolj značilen primer zakulisnega preventivnega protikomunističnega boja je bil zapleteni primer okoli pokola v Porčinjcu februarja 1945. Novi viri nam tu pokažejo, da so bili v ozadju pokola poskusi, da bi formirali skupno protislovansko in protikomunistično fronto na Primorskem in v Furlaniji, in sicer v obliki pogovorov in dogovorov med Osoppom in fašistično formacijo X MAS januarja in februarja 1945.

Povojna vzpostavitev zavezniške vojaške uprave v coni A Julijske krajine, kamor sta spadala del Furlanije in del Primorske, je za ZDA pomenil preobrat v jugoslovansko-italijanskem razmejitvenem sporu, ki je že nakazoval razvoj hladne vojne. Predstavniki Velike Britanije in Američanov so se dogovarjali o prihodnosti spornega območja predvsem v luči razvoja delitve sveta na vzhodni in zahodni blok. Tržaško vprašanje je predvsem za ameriške pogajalce glede mirovne pogodbe z Italijo postalo zelo resno vprašanje, od katerega je bila odvisna usoda demokracije v Julijski krajini. Obenem je situacijo v Italiji pogojevala prisotnost močne komunistične partije in je bila zaradi svojega geografskega položaja na obrobju sovjetskega bloka nadvse ranljiva in potrebna zunanje podpore. Zlasti s pomočjo v zadnjih letih deklasificiranih dokumentov je bilo tudi raziskano, v kolikšni meri so med vojno Anglo-Američani sledili poskusom posebnih fašističnih diverzantskih skupin (na primer skupine Vega in nekatere druge skupine X MAS ter fašistične vojske), ki so imele nalogo preprečiti ali pa vsaj upočasniti prodor zavezniških čet. Zlasti Američani so poskušali ob koncu vojne rekrutirati pripadnike teh posebnih diverzantskih skupin. Z njihovo pomočjo bi po vojni ustanovili posebne Stay Behind skupine v preventivnem protikomunističnem boju. Organizacija, ki je nastala neposredno ob koncu vojne, organizacija »O«, je vključevala ravno nekatere ozopovce in nekatere bivše pripadnike fašizma (zlasti X MAS). Zaradi navedenega so bili na območju Primorske in v Furlaniji že med vojno postavljeni »idealni« pogoji za razvoj prvih Stay Behind organizacij, ki so se nato leta 1956 združile v Gladio. Tudi pri interpretacijah o načinu, kako so Anglo-Američani dojemali izjemno občutljivo problematiko aretacij, deportacij in usmrtilcev v Julijski krajini po 1. maju 1945 (t. i. fojbe), moramo upoštevati kontekst nastajajoče nove vojne – hladne vojne.

Realizacija programa dela je pripeljala do novih spoznanj glede: 1) delovanja anglo-ameriških diplomacije in obveščevalnih služb na Primorskem in v Furlaniji, 2) delovanja slovenskega in italijanskega protifašizma v času druge svetovne vojne; 3) vplivov Slovencev v emigraciji na anglo-ameriške obveščevalne službe in diplomacijo; 4) pravih vzrokov za nekatere še nepojasnjene dogodke (npr. pokol pri Porčinjcu februarja 1945 in dogovarjanje med partizani Osoppa in X MAS), ki še vedno razdvajajo znanstvene kroge; 5) zametkov protikomunističnih skupin – organizacij Stay Behind; 6) širšega vpliva anglo-ameriških obveščevalnih služb na Jadranu in Sredozemlju; 7) sodelovanja posameznih skupin ali oseb z anglo-ameriški obveščevalnim službami v obravnavanem obdobju in z nacifašističnimi obveščevalnimi službami in tudi realne ali navidezne dvojne igre; 8) izpopolnitev vedenja o splošnem delovanju obveščevalnih služb na Slovenskem in v Italiji; 9) izpopolnitev metodološkega instrumentarija glede odkrivanja novega arhivskega gradiva in raztolmačenja tajnih šifer v virih; 10) izpopolnitev vedenja o zgodovini diplomacije in obveščevalnih služb, kar bo potencialno služilo v pedagoškemu procesu na predavanjih-kurzih za zgodovinarje, obramboslovce, politologe, politične geografe, diplomate in preučevalce mednarodnih odnosov.

V dveh letih je bilo v okviru projekta, na osnovni neobjavljenih primarnih virov iz tujine in na Slovenskem (tudi v zamejstvu) ter druge dokumentacije, opravljeno veliko raziskav. Na podalgi slednjih so bili v dvoletnem obdobju objavljeni: 2 izvirna znanstvena članka in 4 objavljeni znanstveni prispevki konferenc, ki neposredno obravnavajo tematike projekta, ter 2 poglavji v monografski publikaciji in več strokovnih prispevkov, ki se posredno vežejo na zastavljene cilje projekta. Nosilec (dr. Bajc) je nastopil na 9 posvetih oziroma konferencah (od teh 6 v tujini), ko je predstavil izsledke opravljenih raziskav. Obenem je organiziral mednarodni znanstveni sestanek o obveščevalnih službah v Julijski krajini (Vloga in interesi obveščevalnih služb v Julijski krajini v obdobju 1918–1941 / Il ruolo e gli interessi dei servizi segreti nella Venezia Giulia nel periodo 1918–1941 / The role and interests of Intelligence Services in Venezia Giulia in the period 1918–1941, Koper, 29. maja 2008) v okviru katerega je tudi uredil publikacijo (Glasnik ZRS Koper,

Letn. 13, št. 4) z vsemi povzetki (COBISS.SI-ID 1464019; prim. tudi <http://www.zrskp.si/SL/kongres.htm>). Uredil (v souredništvu) je tudi znanstveno monografijo Pre-misliti manjšino. Zv. 1, Pogledi reprezentativnih predstavnikov Slovencev v Italiji in pravno-politični okvir. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales; Trst: Slovenski raziskovalni inštitut, 2008 (COBISS.SI-ID 3305196) in delo Pirjevec, Jože: "Trst je naš!": boj Slovencev za morje (1848-1954), Ljubljana: Nova revija, 1. natis, 2007 (COBISS.SI-ID 237436160) in 2. natis, 2008 (COBISS.SI-ID 239262976).

V okviru projekta je bilo evidentiranih in zbranih ter kopiranih veliko novih primarnih arhivskih virov in dokumentov iz zasebnih zapuščin – več deset tisoč. Izbrana in nabavljena je bila tudi tuja literatura o tematiki projekta, ki je v Sloveniji težko dostopna, nabrana so bila tudi nekatera pričevanja in druge informacije. Pridobljena spoznanja, gradiva, podatki in ne nazadnje iskušnje predstavljajo idealno podlago za nove, v prihodnje načrtovane znanstvene raziskave še vedno občutljivih tem.

4. Ocena stopnje realizacije zastavljenih raziskovalnih ciljev³

Delo na programu projekta, raziskovalni cilji in realizacija raziskovalne hipoteze so bili v celoti realizirani. Raziskave na podlagi neobjavljenih primarnih virov, ki jih hranijo arhivi v Republiki Sloveniji in v tujini, so potrdile osnovno raziskovalno hipotezo, da so se na območju Primorske in Furlanije že v času druge svetovne vojne pričeli zametki tajnega delovanja zahodnih velesil (zlasti Velike Britanije in Združenih držav Amerike), ki so nato karakterizirali prvo obdobje hladne vojne, ko so bili postavljeni temelji za zadrževanje komunizma, in to predvsem z ustanovitvijo posebnih Stay Behind organizacij. Evidentirani in analizirani viri ter nadaljnje interpretacije podatkov kažejo, kako so se že med drugo svetovno vojno anglo-ameriške obveščevalne službe pričele ukvarjati tudi s problemom povojnega prevzema oblasti s strani komunistično usmerjenih partizanov in to bodisi na slovenski (v okviru slovenskega partizanskega gibanja) bodisi na italijanski strani (v okviru formacij Garibaldi). Novi podatki iz tujih arhivov (zlasti iz Londona in Washingtona) nam osvetljujejo, kako je v obdobju od 1940 dalje na Primorskem in v Furlaniji, vzporedno z razmejitvenimi problemi med Italijo in Jugoslavijo ter bojem proti nacifašizmu, potekala konfrontacija Zahod – Vzhod. Slednja je prišla najprej in najbolj do izraza v poskusih dogovarjanja med protikomunističnimi/proitalijanskimi partizani Osoppa in nekaterimi fašističnimi enotami X MAS, da bi na koncu vojne preprečili prihod jugoslovanskih partizanov ali »slavocomunistov«, kot so jim pravili. Po osvoboditvi so nato nastale, v luči zadrževanja komunizma, prve Stay Behind organizacije, pri čemer so določeno pomoč nudile anglo-ameriške obveščevalne službe. Take organizacije so vključevale nekatere bivše partizane Osoppa in nekatere bivše pripadnike fašizma; nasproti so jim seveda bile projugoslovanske organizacije. Metoda raziskovanja na podlagi analize in primerjave neobjavljenih primarnih virov nam je omogočila, da smo tako kompleksno problematiko bolje in objektivneje razumeli.

5. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta⁴

Do bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta ni prišlo.

6. Najpomembnejši znanstveni rezultati projektne skupine⁵

Znanstveni rezultat		
1.	Naslov	SLO "Plačanci-agenti/špijoni zahoda": primer retorike povojnih jugoslovanskih oblasti glede pomena in vloge TIGR-a in ocene britanskih obveščevalnih služb
		ANG "Hirelings-Agents/Spies of the West". An Example of the Rhetoric of Post-War Yug Authorities Regarding...and Estimates of British Intelligence Services
	Opis	SLO Na podlagi slovenskih virov ter dosedanjih objav je v razpravi predstavljeno, kako so povojne jugoslovanske oblasti (Komunistična partija Slovenije in tajne službe OZNA/UDBA) večino vodilnih pripadnikov slovenske protifašistične ilegale na Primorskem (TIGR) obtoževale, da so "plačanci" Zahoda oziroma njegovi "agenti" ali "špijoni". Na podlagi novodostopnih

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

		primarnih britanskih virov, ki jih hrani The National Archives v Londonu, je nato v razpravi prikazano, kakšne so bile ocene britanskih obveščevalnih služb o povezavah Primorcev z ilegalnim delovanjem.
	ANG	The article, based on Slovene sources and previous research, reveals how the post-war Yugoslav authorities (the Communist Party of Slovenia and the OZNA/UDBA secret agencies) accused the majority of leading members of the illegal anti-Fascist Slovene and Croatian movements in Primorska ("TIGR") of being "hirelings" of the West or their "agents" or "spies". By taking into account previously inaccessible primary British sources kept by the National Archives in London, the author discusses the views of British secret services on the alleged TIGR's connection with illegal activities.
	Objavljeno v	Acta Histriae, 2007, 15, št./No. 1, 261-276.
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
	COBISS.SI-ID	1266643
2.	Naslov	SLO Anglo-Američani in sabotaže slovenskih partizanov na južni železnici
	ANG	Anglo-Americans and Slovene Partisan Sabotage of the South Railway Line
	Opis	SLO Avtor opisuje, na podlagi novo deklasificiranih dokumentov, kako so med drugo svetovno vojno Anglo-Američani ocenjevali boj slovenskih partizanov proti nemškim komunikacijam na Južni železnici. Prikaže, kako so postale sabotaže najpomembnejše pomladi 1944, ko je za Anglo-Američane postalo najbolj aktualno, da se pozornost nemške vojske preusmeri drugam po Evropi. V razpravi sta izpostavljeni najpomembnejši operaciji »Bearskin« (v Sloveniji junija 1944) in »Ratweek« (na celotnem območju Jugoslavije septembra 1944).
	ANG	Having studied recently declassified documents, the author sheds light on the Anglo-American estimates of actions of Slovene partisans against the German communications on the south railway line. The article points out how acts of sabotage became of vital importance for the British and Americans in the spring of 1944 when they wanted to divert the attention of the German army to other places in Europe. Special emphasis is placed on the two most important operations: "Bearskin" (carried out in June 1944 in Slovenia) and "Ratweek" (launched in September 1944 throughout the Yugoslav territory).
	Objavljeno v	Acta Histriae, 2008, 16, št./No. 3, 343-357.
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
	COBISS.SI-ID	1501395
3.	Naslov	SLO Le "foibe": contributo ad un dibattito storiografico in corso [»Fojbe«: prispevek k zgodovinopisni razpravi, ki je še v teku]
	ANG	"Foibe": A Work-in-progress Contribution to A Historiographical Discussion
	Opis	SLO Razprava predstavlja dokumentiran prispevek o problematiki t. i. fojb. Razlaga, kakšni so glavni problemi zgodovinopisja glede tematike; kako je treba pravilno upoštevati zgodovinski kontekst, se pravi kako pravilno umestiti problematiko t. i. prvih fojb po 8. septembru 1943 v Istri in tisto t. i. fojb po 1. maju 1945 na ozemlju Julijske krajine; kateri so bili na proitalijanski strani vzroki za tako imenovano foibijo o fojbah pred koncem druge svetovne vojne; kakšna je bila politika jugoslovanskih oblasti glede epuracije; in nazadnje, kateri so še glavni odprti problemi.
	ANG	The paper provides new insights into the issue of the "foibas" (killings of Italians in the Julian March). It sheds light on the main historiographical questions and explains how to correctly employ the historical context when interpreting it – how to contextualize the "first foibas" committed after 8 September 1943 in Istria and to "foibas" committed after 1 May 1945 in the Julian March. The paper also explores what caused the phobia about foibas among supporters of Italy before the end of WWII, and discusses the Yugoslav policy on the expurgation and the main unsolved problems.
	Objavljeno v	Antoni, D. (ur./ed.): Revisionismo storico e terre di confine. Udine: Kappa Vu, 2007, 195-205.
	Tipologija	1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci
	COBISS.SI-ID	1172179
4.	Naslov	SLO Radio slovena di Trieste e radio Capodistria / Slovenska radijska postaja v Trstu in Radio Koper: primerjava propagandnih modelov

	ANG	Slovene Radio Station in Trieste and Radio Koper-Capodistria: Comparison of Two Propaganda Models
Opis	SLO	Razprava predstavlja prvo znanstveno sintezo zgodovine začetkov radijskega oddajanja v slovenščini na Primorskem po drugi svetovni vojni, in sicer od leta 1945 Radio Trst in od leta 1949 Radio Koper. O tematiki so bili namreč do sedaj objavljeni le spominski ali priložnostni zapisi, mdt. ko je avtor pregledal in analiziral najbolj relevantne arhivske vire. V razpravi je mdr. izpostavljena vloga propagande radijskega oddajanja na enem izmed ključnih območjih nove poveljne razdelitve/zaostritve – hladne vojne.
	ANG	The paper is the first synthetic scientific presentation of the history of the first radio broadcasting in the Slovene language in the Primorska region after WWII, with Radio Trst (Trieste) having been established in 1945 and Radio Koper (Capodistria) in 1949. So far, the topic has been only briefly mentioned in memoirs or occasional notes, whereas the paper, by contrast, takes into account and analyzes the most relevant archival sources, and places special emphasis on the propaganda function of radio broadcasting in one of the key areas of post-war Europe divided by the Cold War.
Objavljeno v		Catalan, T. (ur./ed) et al.: Dopoguerra di confine. Istituto regionale per la storia del movimento di liberazione nel Friuli Venezia Giulia – Università di Trieste, Dipartimento di Scienze Geografiche e Storiche – Regione autonoma Friuli Venezia Giulia, Trieste, 2007, 247-262.
Tipologija		1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci
COBISS.SI-ID		1414355
5. Naslov	SLO	Zgodovinisje in obravnava zgodovine obveščevalnih služb v 20. stoletju
	ANG	Historiography and Treatment of the 20th Century History of Secret Services
Opis	SLO	Razprava predstavlja prvo znanstveno teoretsko in metodološko sintezo glede obravnave zgodovine obveščevalnih služb na Slovenskem. V njej je najprej prikazano stanje slovenskega zgodovinskega zgodovinskega problema v primerjavi z zgodovinskim v tujini. Avtor je nato izpostavil, kaj je pravzaprav zgodovina obveščevalnih služb in kako (kot zgodovinar) raziskovati zgodovino obveščevalnih služb (zlasti glede 20. stoletja). Nazadnje je navedena problematika neobjavljenih primarnih arhivskih virov ter kateri so najbolj relevantni novi fondi v londonskem arhivu.
	ANG	This is the first theoretical and methodological synthesis of how the history of secret services in the Slovene territory has been treated in Slovene historiography. The paper first describes the current state of affairs and compares it with the situation in foreign historiography. It continues by explaining what the history of secret services really is and how historians should research it (in particular that of the 20th century). In the end, the paper points out the problem of unpublished primary archival sources and lists the most relevant new holdings of The National Archives in London.
Objavljeno v		Nova revija, nov./dec. 2007, 26, št./No. 307/308, 234-246.
Tipologija		1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci
COBISS.SI-ID		2252232

7. Najpomembnejši družbeno-ekonomsko relevantni rezultati projektne skupine⁶

	Družbeno-ekonomsko relevantni rezultat	
1. Naslov	SLO	Misije obveščevalne službe italijanske mornarice z juga na severovzhodu Italije in Diego de Castro : (1944-1945)
	ANG	The Mission of the Italian Navy Secret Service ("SIS") in Northeastern Italy and Diego de Castro: (1944-1945)
Opis	SLO	Referat predstavlja, kako je bilo na italijanski strani po kapitulaciji Italije vedno več pobud na vojaškem področju, da bi meje na severovzhodu (Primorska in Furlanija) zavarovali. Največ je bilo storjeno v okviru mornarice, ki je poslala na sever nekaj posebnih misij; v ozadju slednjih je bila obveščevalna služba »Servizio Informazioni Segrete«. Zlasti anglo-ameriških arhivi razkrivajo tedanje kompleksno tajno delovanje, tako da bolje razumemo strategijo nekaterih proitalijanskih krogov v boju za ohranitev mej in za poveljno zadrževanje komunizma.

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

		ANG	The paper reveals how after their capitulation the Italians put forth an increasing number of military proposals to secure their northeastern border (Primorska, Friuli). The most active unit proved to be the Navy which sent several missions to the north, with their operations orchestrated by the secret service "SIS". Its complex secret operation is best reflected in anglo-american documents which give us an invaluable insight into the strategies pursued by certain pro-Italian circles in their struggle for the preservation of the existing border and for the post-war containment of Communism.
Šifra	B.04 Vabljeno predavanje		
Objavljeno v	Povzetek / abstract: Knez, K. (ur./ed): »Diego de Castro (1907-2007): convegno internazionale di studi«, Pirano, Teatro Tartini, 16-17 novemb. Pirano: Comunità degli Italiani Giuseppe Tartini, Società di studi storici e geografici, 2007, 41-42.		
Tipologija	1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci		
COBISS.SI-ID	1391827		
2. Naslov	SLO	Problemi povojnih aretacij na jugoslovansko-italijanski meji maja in junija 1945	
	ANG	The Problems of Post-War Arrests on the Yugoslav-Italian border in May and June of 1945	
Opis	SLO	Na predavanju so bila na podlagi novih anglo-ameriških virov predstavljena najbolj relevantna vprašanja glede aretacij, deportacij in usmritev po 1. maju 1945 v Julijski krajini (t. i. fojbe). Mdr. je bilo prikazano, kako je nasilne dogodke po eni strani italijanska stran takoj izrabila proti Jugoslaviji, saj je bil tedaj med drugim aktualen problem razmejitve med obema državama, po drugi pa jih je jugoslovanska stran v bistvu zanikala. V referatu je bil predvsem izpostavljen problem kvantifikacije deportiranih in žrtev – problem, ki še vedno bremeni slovensko-italijanske odnose.	
	ANG	Conceived on the basis of new Anglo-American archival sources, the paper presented the most relevant problems of arrests, deportations and executions committed after 1 May 1945 in the Julian March (i.e. the so-called foibas). The paper pointed out how Italy used the acts of violence against Yugoslavia when negotiating for the new demarcation line and how Yugoslavia denied they ever happened. Special emphasis was placed on the issue of the quantification of deportees and victims of "foibas" – a problem that still affects the Slovene-Italian relations.	
Šifra	B.04 Vabljeno predavanje		
Objavljeno v	Povzetek / abstract: Klabjan, B. (ur./ed), Obid, A. (ur./ed): Mednarodni znanstveni sestanek »Moderna diktatura kot praksa in izkušnja. Novi pristopi pri raziskovanju avtoritarnih režimov v srednji in jugovzhodni Evropi 20. stoletja«, Koper, 9.-10. oktober 2008. Glasnik ZRS Koper, Letn. 13, št. 6. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, 2008, 44-45.		
Tipologija	1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci		
COBISS.SI-ID	1529043		
3. Naslov	SLO	Organizator mednarodnega znanstvenega sestanka »Vloga in interesi obveščevalnih služb v Julijski krajini v obdobju 1918-1941«, Koper, 29. maj 2008	
	ANG	Organizer of the international scientific meeting "The Role and Interests of Secret Services in the Julian March, 1918-1941", Koper, 29 May 2008	
Opis	SLO	Dr. Bajc je organiziral znanstveni posvet, na katerem je 11 priznanih zgodovinarjev iz Slovenije, Italije in Hrvaške osvetlilo najpomembnejše aspekte delovanja obveščevalnih služb med obema svetovnima vojnima na Primorskem in v Istri (oziroma na območju Julijske krajine) ter s tajnim delovanjem posredno ali neposredno povezane teme (vlogo fašizma, protifašizma, Cerkev), obenem pa problematike virov ter zgodovino opisja. Obravnavane tematike posveta predstavljajo pomembno podlago za razumevanje tajnega delovanja Anglo-Američanov med vojno in v prvih povojnih letih.	
		Dr. Bajc organized an international scientific meeting at which 11 distinguished historians from Slovenia, Italy and Croatia shed light on the most important aspects related to the operation of secret services in the inter-war period in Primorska and Istria (the Julian March) and to topics	

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

		ANG	directly or indirectly linked to it (the role of Fascism, anti-Fascism, the Church). They also discussed the issues related to sources and historiography. The themes addressed form an important framework for the understanding of the Anglo-American secret operation during WWII and in its immediate aftermath.	
	Šifra		B.01 Organizator znanstvenega srečanja	
	Objavljeno v		Povzetki / abstracts in/and program: Bajc, G. (ur./ed), Obid, A. (ur./ed): Mednarodni znanstveni sestanek Vloga in interesi obveščevalnih služb v Julijski krajini v obdobju 1918-1941: Koper, 29. maj 2008. Glasnik ZRS Koper, Letn. 13, št. 4. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, 2008.	
	Tipologija		1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci	
	COBISS.SI-ID		1464275	
4.	Naslov	SLO	L'inchiesta angloamericana del 1945: nuove fonti dall'archivio di Londra [Preiskava Anglo-Američanov leta 1945: novi viri iz londonskega arhiva]	
		ANG	Anglo-American Investigation in 1945: New Sources from The National Archives in London	
	Opis	SLO	Avtor je prikazal, kako so anglo-ameriški vojaški, obveščevalni in diplomatski krogi pričeli raziskovanje povojnih usmrtitev na Tržaškem, predvsem na enem izmed simbolnih prizorišč – pri t. i. fojbi v Bazovici. Analiziral je podatke, ki izvirajo iz raziskovanja novo dostopnih virov v The National Archives v Londonu. Pregledal je zlasti dokumente Britanskega vojnega ministrstva – War Office in zunanjega ministrstva – Foreign Office. Primerjava podatkov je pokazala, da je bilo v ozadju t. i. fojbe kar nekaj zakulisnih interesov, značilnih za tedanje obdobje nove vojne – hladne vojne.	
		ANG	The author delivered a paper on how Anglo-American soldiers, secret services and diplomatic corps started investigating post-war executions in the Trieste areas on one of the most symbolic scenes – the "foiba" of Bazovica. He analyzed data available from previously inaccessible sources kept by The National Archives in London, paying special attention to the holdings of the War Office and Foreign Office. The comparison of data revealed that there was considerable backstairs influence involved in the phenomenon of "foibas", characteristic of the period of the new war – the Cold War.	
		Šifra		B.06 Drugo
		Objavljeno v		Re, N. (ur.): La frontiera orientale: conflitti, relazioni, memorie. Ancona: Forum permanente tra le Associazioni antifasciste e partigiane e gli Istituti di storia delle città adriatiche e ioniche, 2007, 117-122.
		Tipologija		1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci
		COBISS.SI-ID		1348051
5.	Naslov	SLO	Referat: »Misije SOE in OSS v Avstrijo iz Slovenije in severo-vzhodne Italije«	
		ANG	Paper: "The SOE and OSS Missions into Austria from Slovenia and Northeastern Italy"	
	Opis	SLO	V referatu je dr. Bajc predstavil delovanje misij britanskih (Special Operations Executive in Inter-Services Liaison Department oziroma Military Intelligence 6) in ameriških obveščevalnih služb (Office of Strategic Services), ki so imele med drugo svetovno vojno nalogo, naj iz Slovenije in severo-vzhodne Italije (Furlanija in Carnia) prodrejo v sam rajh – Avstrijo. Priznane kolege iz Avstrije in Velike Britanije je tudi seznanil glede naslovne tematike z relevantnimi viri iz slovenskih in italijanskih arhivov ter s stanjem raziskav v slovenskem in italijanskem zgodovinopisju.	
		ANG	Dr Bajc presented the operation of British (Special Operations Executive and Inter-Services Liaison Department or Military Intelligence 6) and American secret services (Office of Strategic Services) during WWII in the Slovene territory; their mission was to infiltrate into the Reich (i.e. Austria) via Slovenia and northeastern Italy (the regions of Friuli and Carnia). He acquainted his renowned colleagues from Austria and Great Britain with relevant sources from Slovene and Italian archives and with the state of the art in Slovene and Italian historiography.	
	Šifra		B.03 Referat na mednarodni znanstveni konferenci	
			Organizatorji posveta / the organizers of the meeting (Workshop	

Objavljeno v	"Intelligence, exile, resistance. Allied secret services and their activities towards Austria 1940-1946", Friday, 19th of December 2008. Wien: Universität Wien, Fakultät für Sozialwissenschaften, Department of government, (2008) nameravajo referate objaviti / intend to publish the papers delivered.
Tipologija	3.15 Prispevek na konferenci brez natisa
COBISS.SI-ID	1533395

8. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine⁷

8.1. Pomen za razvoj znanosti⁸

SLO

Ugotovitve projekta so zapolnile nekatere vrzeli zgodovinopisnega raziskovanja v Sloveniji in tujini; tematiko tajnega delovanja Anglo-Američanov na območju Primorske in Furlanije v letih 1940–1947 lahko namreč sedaj bolje razumemo, saj so primarni viri dostopnejši. V prvi vrsti so to neobjavljeni primarni arhivski viri britanskih in ameriških obveščevalnih služb (SOE in OSS ter tudi ISLD ozroma MI6) iz Londona (The National Archives) in Washingtona (National Archives and Records Administration), ki so bili v okviru dela na projektu sistematično evidentirani in analizirani. Rezultati projekta (objave, zbrani fond primarnih virov in ne nazadnje izkušnje z raziskovanjem arhivov v tujini) bodo tudi dobro izhodišče, na podlagi katerega bo mogoče oblikovati nove pomembne raziskave o tajni anglo-ameriški diplomaciji in to bodisi na lokalnem teritoriju Julijske krajine (Primorska, Istra, Furlanija) in pa glede širših območij (v Sredozemlju in drugod) bodisi glede časa druge svetovne vojne in začetkov hladne vojne (od konca tridesetih let do leta 1947) ter drugih obdobij v 20. stoletju (na primer obdobje po prvi svetovni vojni, ali pa naslednja leta vzpona avtoritarnih režimov, kot tudi glede skoraj polstoletne konfrontacije Zahod-Vzhod ipd.). Raziskovalni rezultati, ki so nastali v okviru projekta, so zato za znanost pomembni predvsem glede: boljšega poznavanja enega izmed najbolj kompleksnih obdobij slovenske, italijanske, britanske in ameriške zgodovine, kakor tudi ene izmed najbolj kontroverznih problematik, se pravi delovanja anglo-ameriških diplomacij in njihovih obveščevalnih služb, in hkrati boljše in objektivnejše presoje zgodovine Slovencev med drugo svetovno vojno in v prvih letih hladne vojne, kar lahko blagodejno vpliva na pomiritev polemik o preteklosti. Rezultati so za slovensko zgodovinopisje pomembni, ker se je seznanilo 1) z novimi arhivskimi viri iz tujine, zlasti iz Velike Britanije in Združenih držav Amerike, pa tudi Italije, Srbije (bivše Jugoslavije) idr.; 2) z najpomembnejšimi objavami iz tujine, ki so v Sloveniji praviloma manj poznane ali težje dostopne; 3) z novimi metodologijami o preučevanju zgodovine obveščevalnih služb; 4) s šiframi in tajnimi imeni, ki so prisotna v neobjavljenih primarnih arhivskih virih anglo-ameriških obveščevalnih služb. Raziskovanje v Republiki Sloveniji je tudi dobilo priložnost soočiti se z mednarodnimi raziskavami sorodnih problematik in obratno. Obenem pomenijo rezultati prispevek k razvoju izobraževalnih ustanov v Sloveniji in prispevek k razvoju drugih znanosti (na primer obramboslovje, politologija, politična geografija).

Rezultati dela na projektu v obliki prezentacije znanstvenih izsledkov (objave in sodelovanja na mednarodnih znanstvenih posvetih) bodo torej uporabni pri nadaljnjih znanstvenih raziskavah zgodovine anglo-ameriške diplomacije; anglo-ameriških in drugih obveščevalnih služb; zametkov Stay Behind organizacij (na primer v Italiji organizacija Gladio oziroma njene predhodnice), ki so imele osnovno vodilo, kako zadržati komunizem (containment); Severno atlantskega zavezništva – NATO, a tudi nasprotne strani – Varšavskega pakta; italijanskega in slovenskega protifašizma, mdr. glede razlik med njima, razhajanj ipd.; slovensko/jugoslovansko-italijanskih odnosov; aretacij, deportacije in usmrnitev po 1. maju 1945 na območju Julijske krajine (t. i. fojbe).

Rezultati dela na projektu so med drugim pomembni, ker nadaljujejo zastavljeno delo naše znanstvene ustanove (Znanstveno-raziskovalno središče Koper Univerze na Primorskem) pri evidentiranju, zbiranju in analitični obdelavi podatkov iz arhivskih inštitucij v tujini. Ob tem je v zadnjih letih nastala obsežna baza podatkov, ki se je z dvoletnim delom na projektu še povečala za več deset tisoč kopij dokumentov.

ANG

The project findings filled some gaps in historical research in Slovenia and abroad. They enabled better understanding of the topics related to Anglo-American secret operation in the Primorska and Friuli regions between 1940 and 1947, which resulted from the fact that the primary sources are easier to access. The unpublished primary archival sources testifying to the operation of British and American secret services (SOE and OSS and also ISLD or MI6) were systematically registered and analyzed. To be more precise, the project took into account the holdings of The National Archives in London and National Archives and Records Administration

in Washington. The project results (the published and delivered papers, the database of reproduced primary sources and, last but not least, the experience gained while researching foreign archives) will offer a good starting point for the conception of new research projects on the operation of Anglo-American secret diplomacy, be it in the local regions (Primorska, Istria, Friuli) or in the wider area (the Mediterranean and other regions) in the period spanning from the beginning of WWII to the beginning of the Cold War (i.e. the late 1930s-1947) or in other periods of the 20th century (i.e. the one after WWI or the following year witnessing the rise of authoritative regimes, the conflict between the East and West lasting for almost half a century, etc.). The research results generated by the project facilitate the development of science because they deepen the knowledge of not only one of the most complex periods in Slovene, Italian, British and American history, but also one of the most controversial issues in British and American history (i.e. the operation of their diplomacy and secret services), and enable better and more objective judgment of Slovene history during WWII and the beginning of the Cold War, which can have a positive impact on heated discussions about Slovene past. In addition, the project enabled Slovene historians to get acquainted with the following elements: 1) new archival sources held in foreign countries, in particular Great Britain and the USA, as well as Italy and Serbia (former Yugoslavia), etc.; 2) the most relevant documents and papers published abroad that, as a rule, are less familiar to or difficult to obtain in the Slovene research area; 3) new methodology for studying the history of secret services; 4) the codes and secret names appearing in unpublished archival documents of Anglo-American secret services; 5) international research on similar topics and vice versa. The project also facilitated not only the development of educational institutions in Slovenia, but also other scientific disciplines (defence studies, political studies, political geography). The project results disseminated through publication in scientific journals or presentation at international scientific conferences will be useful for further scientific research on the history of Anglo-American diplomacy, Anglo-American and other secret services, the origins of stay-behind organizations (i.e. the Italian organization "Gladio" and its predecessor) whose primary mission was to contain Communism, NATO and its counterpart – the Warsaw Pact, Italian and Slovene anti-Fascism (in particular their different stances, etc.), Slovene/Yugoslav-Italian relations, and arrests, deportations, and executions committed after 1 May 1945 in the Julian March («foibas»).

Last but not least, the project results are of vital importance for the continuity of the work of our research institution (Science and Research Centre Koper of the University of Primorska) in terms of recording, collecting and analytically studying the information discovered in foreign archival institutions. The past few years saw the formation of an extensive database that increased by several ten thousand copied documents during the two years of this project.

8.2. Pomen za razvoj Slovenije⁹

SLO

Raziskovalni rezultati projekta so pomembni za družbeno-ekonomski razvoj Republike Slovenije, in sicer zaradi njihovega potencialnega prenosa v prakso na različnih področjih raziskovanja in izobraževanja v Sloveniji ter v družbi na sploh. Rezultati (vsebinski in metodološki) bodo namreč mdr. vključeni v vsebine programa raziskovanja na Znanstveno-raziskovalnem središču Koper Univerze na Primorskem, in sicer zlasti na nekaterih drugih projektih, ki se tu izvajajo: predvsem temeljni raziskovalni projekt »Problemi zgodovine slovensko-italijanskih odnosov« – nosilec: dr. Egon Pelikan, aplikativni raziskovalni projekt »Sredozemska Slovenija kot stičišče evropske zgodovine« – nosilec: dr. Jože Pirjevec in ciljno raziskovalni projekt »Izkušnje Primorskih Slovencev v nekonvencionalnih oblikah vojne na Slovenskem in v tujini« – nosilec: dr. Egon Pelikan. Na tak način bo tudi zagotovljena kontinuiteta zastavljenega dela in raziskovalnih ciljev.

Rezultati (metodološki, zlasti pa vsebinski) bodo nato vključeni v vsebine dodiplomskih študijskih programov na Fakulteti za humanistične študije Koper Univerze na Primorskem, in sicer zlasti pri predmetih: Zgodovina (slovansko-romanske) meje, Svetovne vojne in evropska družba 20. stoletja, Nova Evropa, Zgodovina Slovencev v 19. in 20. stoletju, Obča zgodovina 20. stoletja, Obdobje totalitarizmov – vzpon in propad. Ravno tako bodo rezultati vključeni v vsebine podiplomskih študijskih programov omenjene humanistične fakultete v Kopru, in sicer pri predmetih: Druga svetovna vojna – globalne, nacionalne in regionalne dimenzije, Ideologije 20. stoletja, Primerjalna zgodovina Jugovzhodne Evrope v 19. in 20. stoletju.

V okviru projekta opravljene raziskave, nekatere objave in evidentiranje ter kopiranje do sedaj v znanstvene namene še neuporabljenih primarnih arhivskih virov (zlasti v Londonu in Washingtonu) na temo aretacij, deportacij in usmrtitev v Julijski krajini po 1. maju 1945 (t. i. fojbe) so nenazadnje pomembne, saj prispevajo k znanstveni razjasnitvi problematike, ki že več kot desetletje bremeni slovensko-italijanske odnose. Uporaba oziroma politična zloraba t. i. fojb se namreč pogosto in ciklično pojavlja in postavlja slovensko diplomacijo pred vprašanje, kako in če sploh odgovoriti, da bi še dodatno ne zaostriła že tako razgreto vzdušje. S tem problemom

so se morali soočiti vsi predsedniki Republike Slovenije, kakor tudi vse slovenske vlade in njihovi zunanji ministri.

Rezultati projekta in nadaljnja uporaba pridobljenih znanj ter izkušenj bodo tudi pripomogli k boljšemu razumevanju pa tudi raziskovanju družbenih in socialnih procesov ter sprememb (ki so večkrat nastala kot posledica anglo-ameriških posegov v obdobju hladne vojne), še posebej tistih, ki se nanašajo na etnična vprašanja in medetnične odnose na območju Primorske in Furlanije ter iz tega izhajajoča znanstvena in posledično tudi politična vprašanja.

Rezultati dela na projektu bodo prav tako lahko uporabni kot strokovne iztočnice za oblikovanje objektivnega ali neobremenjenega odnosa do še tako delikatnih – a za katerokoli državo zelo pomembnih – tem, kot je zgodovina ter sodobnost/aktualnost obveščevalnih služb.

Pridobljene izkušnje in rezultati v okviru dela na projektu bodo prispevali tudi k možnostim učinkovitega načrtovanja nadaljnega razvoja promocije slovenske znanosti v tujini, se pravi v sosednjih državah (zlasti v Italiji), a tudi širše.

Rezultati dela na projektu so nenazadnje pomembni tudi za uporabnike, kot so tiskani in elektronski mediji (lokalni na slovenski obali in v zamejstvu ter v osrednji Sloveniji, pa tudi v tujini), ki so že pokazali veliko zanimanja za dosedanje predstavitve znanstvenih izsledkov.

ANG

The project results are significant for the social and economic development of the Republic of Slovenia owing to their potential transfer to practice and application in various fields of research and education in Slovenia and in society in general. The results (both in terms of contents and methodology) will be incorporated into research work conducted at the Science and Research Centre Koper of the University of Primorska, in particular within the framework of the following projects: basic research project "Problems of the History of Slovene-Italian Relations" (principal investigator: Dr Egon Pelikan), applied research project "Mediterranean Slovenia as A Convergence Point of European History" (principal investigator: Dr Jože Pirjevec), and target research project "Experiences of Primorska Slovenes Gained in Unconventional Warfare at Home and Abroad" (principal investigator: Dr Egon Pelikan). By doing so, we will assure the continuity of the set goals and research itself.

The results (in particular those related to the contents) will also be incorporated into syllabi of undergraduate and postgraduate study programmes conducted at the Faculty of Humanities of the University of Primorska, in particular in the following undergraduate subjects: History of the (Slavic-Romance) Border, World Wars and European Society in the 20th Century, New Europe, 19th and 20th Centuries Slovene History, General History of the 20th Century, Period of Totalitarian Regimes – Their Rise and Downfall. As for the postgraduate programmes, they will be used for teaching the following subjects: WWII – Global, National and Regional Dimensions, Ideologies of the 20th Century, Comparative History of Southeastern Europe in the 19th and 20th Centuries.

The research conducted within the project, the dissemination of the project results and the record and reproduction of previously unused primary archival sources (largely from London and Washington archives) on arrests, deportations and executions after 1 May 1945 in the Julian March ("foibas") are of vital importance for the Republic of Slovenia as they provide a scientific clarification of unsolved problems that have affected the Slovene-Italian relations for more than a decade. The question of how to respond, if at all, to the frequent use and political abuse of the term "foiba" in order not to make the atmosphere ever more tense is cyclically resurrected. So far, none of the Slovene presidents, governments and ministers of foreign affairs could ignore this burning diplomatic issue.

The project results and further use of new knowledge and experience will also improve the understanding of and research on certain social processes and changes (often resulting from Anglo-American interventions during the Cold War), in particular those related to ethnic issues and interethnic relations in the Primorska and Friuli regions, as well as relevant scientific and political questions that they raise.

The project results will also provide a useful scientific basis for the formation of an objective and unprejudiced attitude towards extremely delicate topics such as the history and current status of secret services, which are of vital importance to every state.

They will also facilitate the planning of efficient promotion of Slovene science abroad, be it in neighbouring countries (especially Italy) or elsewhere.

Last but not least, they will also provide interesting contents to printed and electronic media (local, national, and foreign), which have already proved to be very interested in previous presentations of scientific findings.

9. Samo za aplikativne projekte!

Označite, katerega od navedenih ciljev ste si zastavili pri aplikativnem projektu, katere konkretne rezultate ste dosegli in v kakšni meri so doseženi rezultati uporabljeni

Cilj		
F.01	Pridobitev novih praktičnih znanj, informacij in veščin	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>
F.02	Pridobitev novih znanstvenih spoznanj	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>
F.03	Večja usposobljenost raziskovalno-razvojnega osebja	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>
F.04	Dvig tehnološke ravni	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.05	Sposobnost za začetek novega tehnološkega razvoja	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.06	Razvoj novega izdelka	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	Delno <input type="text"/>
F.07	Izboljšanje obstoječega izdelka	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih <input type="text"/>
F.08	Razvoj in izdelava prototipa	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.09	Razvoj novega tehnološkega procesa oz. tehnologije	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>

F.10	Izboljšanje obstoječega tehnološkega procesa oz. tehnologije	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.11	Razvoj nove storitve	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.12	Izboljšanje obstoječe storitve	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.13	Razvoj novih proizvodnih metod in instrumentov oz. proizvodnih procesov	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.14	Izboljšanje obstoječih proizvodnih metod in instrumentov oz. proizvodnih procesov	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.15	Razvoj novega informacijskega sistema/podatkovnih baz	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.16	Izboljšanje obstoječega informacijskega sistema/podatkovnih baz	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.17	Prenos obstoječih tehnologij, znanj, metod in postopkov v prakso	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>
F.18	Posredovanje novih znanj neposrednim uporabnikom (seminarji, forumi, konference)	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>

F.19	Znanje, ki vodi k ustanovitvi novega podjetja ("spin off")	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.20	Ustanovitev novega podjetja ("spin off")	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.21	Razvoj novih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.22	Izboljšanje obstoječih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.23	Razvoj novih sistemskih, normativnih, programskih in metodoloških rešitev	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	Delno <input type="text"/>
F.24	Izboljšanje obstoječih sistemskih, normativnih, programskih in metodoloških rešitev	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	Delno <input type="text"/>
F.25	Razvoj novih organizacijskih in upravljavskih rešitev	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.26	Izboljšanje obstoječih organizacijskih in upravljavskih rešitev	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	<input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	<input type="text"/>
F.27	Prispevek k ohranjanju/varovanju naravne in kulturne dediščine	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen <input type="text"/>
	Uporaba rezultatov	V celoti <input type="text"/>
F.28	Priprava/organizacija razstave	

	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.29	Prispevek k razvoju nacionalne kulturne identitete	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.30	Strokovna ocena stanja	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.31	Razvoj standardov	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	
	Uporaba rezultatov	
F.32	Mednarodni patent	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	
	Uporaba rezultatov	
F.33	Patent v Sloveniji	
	Zastavljen cilj	☐ DA ☒ NE
	Rezultat	
	Uporaba rezultatov	
F.34	Svetovalna dejavnost	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.35	Drugo	
	Zastavljen cilj	☒ DA ☐ NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti

Komentar

V okviru dela na projektu je bil dosežen zelo pomemben rezultat o pridobitvi novih praktičnih znanj z delom v tujih arhivih (pri tem velja izpostaviti dragocene izkušnje glede učinkovitejše uporabe digitalnega kopiranja virov), obenem pa vsebinskih in metodoloških znanj o zgodovini obveščevalnih služb na Slovenskem, v Italiji, Sredozemlju in Evropi na sploh. Do sedaj so se teh izkušenj in specialističnih znanj nekateri kolegi zgodovinarji ter dodiplomski in podiplomski študentje tudi že posluževali. Ravno tako je bila pridobitev novih znanstvenih spoznanj koristna

pri delu s študenti in v okviru gostovanja na mednarodnih posvetih (zlasti decembra 2008 na Dunaju, kot tudi marca 2009 v Moskvi). Taki in podobni rezultati so že vplivali na usposobljenost raziskovalno-razvojnega osebja, pričakovati pa je, da bo njihova uporaba v prihodnje še večja. Zbrani podatki, dokumenti idr. bodo dosedanje raziskave v prihodnje še izboljšali, saj je namen dosedanja besedila pripraviti za tisk nove znanstvene monografije. Pridobljene izkušnje predstavljajo tudi pomemben prispevek k ohranjanju in razvoju kulturne dediščine v Republiki Sloveniji, pa tudi v zamejstvu. Najboljši dokaz za to je bila priprava znanstvenih podlag in besedil, izbor dokumentov in fotografskega gradiva idr. za razstavo »Ivan Rudolf in padalci«: razstava vsebuje kar nekaj vsebin projekta. Dr. Bajc jo je soorganiziral z Blažem Torkarjem iz Vojaškega muzeja Slovenske vojske. Razstava in katalog sta trojezična (v slovenščini, italijanščini in angleščini: BAJC, Gorazd, TORKAR, Blaž. Ivan Rudolf in padalci = Ivan Rudolf e i paracadutisti = Ivan Rudolf and parachutists. Maribor: Vojaški muzej Slovenske vojske, 2009. ISBN 978-961-269-044-1. [COBISS.SI-ID 244992000]), tako da je čim bolj zagotovljena za širšo zainteresirano publiko aplikativna uporaba znanstvenih izsledkov, obenem pa predstavlja lepo priložnost za promocijo slovenske znanosti na Slovenskem in v tujini. Pridobljena znanja bodo v prihodnje lahko tudi uporabna v svetovalne namene pri načrtovanju družbenih politik na etnično mešanem območju Primorske in Istre. Do sedaj je dr. Bajc tudi na podlagi rezultatov projekta bolje svetoval študentom, katerim je mentor (5 diplomantom in 4 na podiplomskem študiju).

10. Samo za aplikativne projekte!

Označite potencialne vplive oziroma učinke vaših rezultatov na navedena področja

	Vpliv	Ni vpliva	Majhen vpliv	Srednji vpliv	Velik vpliv	
G.01	Razvoj visoko-šolskega izobraževanja					
G.01.01.	Razvoj dodiplomskega izobraževanja	☐	☐	☐	☒	
G.01.02.	Razvoj podiplomskega izobraževanja	☐	☐	☐	☒	
G.01.03.	Drugo: predavanja za obramboslovce idr.	☐	☐	☐	☒	
G.02	Gospodarski razvoj					
G.02.01	Razširitev ponudbe novih izdelkov/storitev na trgu	☐	☐	☒	☐	
G.02.02.	Širitev obstoječih trgov	☐	☒	☐	☐	
G.02.03.	Znižanje stroškov proizvodnje	☐	☐	☒	☐	
G.02.04.	Zmanjšanje porabe materialov in energije	☐	☐	☒	☐	
G.02.05.	Razširitev področja dejavnosti	☐	☐	☒	☐	
G.02.06.	Večja konkurenčna sposobnost	☐	☐	☐	☒	
G.02.07.	Večji delež izvoza	☒	☐	☐	☐	
G.02.08.	Povečanje dobička	☐	☐	☒	☐	
G.02.09.	Nova delovna mesta	☐	☐	☒	☐	
G.02.10.	Dvig izobrazbene strukture zaposlenih	☐	☐	☐	☒	
G.02.11.	Nov investicijski zagon	☐	☐	☒	☐	
G.02.12.	Drugo:	☐	☐	☐	☐	
G.03	Tehnološki razvoj					
G.03.01.	Tehnološka razširitev/posodobitev dejavnosti	☐	☐	☒	☐	
G.03.02.	Tehnološko prestrukturiranje dejavnosti	☐	☐	☒	☐	

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

G.03.03.	Uvajanje novih tehnologij	☐	☐	☒	☐	
G.03.04.	Drugo:	☐	☐	☐	☐	
G.04	Družbeni razvoj					
G.04.01	Dvig kvalitete življenja	☐	☐	☐	☒	
G.04.02.	Izboljšanje vodenja in upravljanja	☐	☐	☐	☒	
G.04.03.	Izboljšanje delovanja administracije in javne uprave	☐	☐	☒	☐	
G.04.04.	Razvoj socialnih dejavnosti	☐	☐	☒	☐	
G.04.05.	Razvoj civilne družbe	☐	☐	☐	☒	
G.04.06.	Drugo:	☐	☐	☐	☐	
G.05.	Ohranjanje in razvoj nacionalne naravne in kulturne dediščine in identitete					
G.06.	Varovanje okolja in trajnostni razvoj					
G.07	Razvoj družbene infrastrukture					
G.07.01.	Informacijsko-komunikacijska infrastruktura	☐	☒	☐	☐	
G.07.02.	Prometna infrastruktura	☐	☒	☐	☐	
G.07.03.	Energetska infrastruktura	☐	☒	☐	☐	
G.07.04.	Drugo:	☐	☐	☐	☐	
G.08.	Varovanje zdravja in razvoj zdravstvenega varstva					
G.09.	Drugo:					

Komentar

Vplivi rezultatov v visokošolskem izobraževanju bodo zagotovljeni, saj dr. Bajc že nekaj let sodeluje v pedagoškem dodiplomskem procesu na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem, in sicer pri predmetih Zgodovina (slovansko-romanske) meje, Svetovne vojne in evropska družba 20. stoletja in Pregledna zgodovina neevropskih dežel. Prav tako sodeluje kot mentor pri podiplomskem programu na koprski fakulteti, pa tudi v okviru magistrskega raziskovalnega programa enega študenta na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Potencialni vpliv bo tudi pri specializacijah drugih strok, ravno tako pri ponudbi novih univerzitetnih programov. Na potencialno zmanjšanje stroškov (predvsem glede dragih potovanj v arhive, ki se nahajajo v tujini, kar bi lahko pozitivno vplivalo na druga področja gospodarskega razvoja) bi lahko vplivale dragocene izkušnje glede učinkovitega in hitrega (a še vedno kvalitetnega) digitalnega kopiranja arhivske dokumentacije, kot tudi izkušnje glede hitrejšega pregledovanja arhivskih katalogov in registrov ipd. Potencialno bi lahko omenjena uporaba/aplikacija izkušenj vplivala pozitivno na družbeni razvoj, predvsem pa na ohranjanje kulturne dediščine in posredno tudi na razvoj družbene infrastrukture.

11. Pomen raziskovanja za sofinancerje, navedene v 2. točki¹⁰

1.	Sofinancer	Zgodovinsko društvo za južno Primorsko	
	Vrednost sofinanciranja za celotno obdobje trajanja projekta je znašala:	24.280,00	EUR
	Odstotek od utemeljenih stroškov projekta:	25,00	%
	Najpomembnejši rezultati raziskovanja za sofinancerja	Šifra	

1.	"Crimes committed by the fascist regime in the Slovene territory". V: Jambrek ed: "Crimes committed by totalitarian regimes". Ljubljana, Slovenian Presidency of the Council of the EU, 2008, 125-133.	A.03
2.	Dr. Bajc je od leta 2005 član uredniškega odbora znanstvene revije Acta Histriae (ki je bila leta 2008 sprejeta v mednodno bazo SSCI), ki jo izdajata UP ZRS in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.	C.06
3.	"Britanske ter ameriške obveščevalne službe in Istra v letih druge svetovne vojne", na mednarodnem znanstvenem posvetu "Istra u XX. stoljeću", Umag, 9. in 10. maja 2008.	B.03
4.	Organizator mednarodnega znanstvenega sestanka "Vloga in interesi obveščevalnih služb v Julijski krajini, 1918-1941", Koper, 29. maja 2008, v soorganizaciji Zgodovinskega društva za južno Primorsko	B.01
5.	»The problems of post-war arrests on the Yugoslav-Italian border in May and June of 1945« na mednarodnem znanstvenem sestanku »Moderna diktatura kot praksa in izkušnja«, Koper, 9.-10. oktober 2008.	B.03
Komentar	<p>Doc. dr. Gorazd Bajc je v dvoletnem obdobju objavil kar nekaj pomembnih znanstvenih prispevkov, sodeloval je na številnih znanstvenih srečanjih v Sloveniji in tujini (na Hrvaškem, v Italiji in na Dunaju), izkazal se je tudi kot urednik/sourednik pomembnih objav ter tudi sam (ponovno) dokazal zelo dobre sposobnosti pri organiziranju znanstvenih posvetov. Za sofinancerja so gotovo najpomembnejši tisti rezultati, ki obravnavajo mdr. tematike, katerim Zgodovinsko društvo za južno Primorsko od začetkov posveča posebno pozornost.</p> <p>Tako je na primer dr. Bajc pripravil pomemben dokumentiran prispevek o protislovenskem nasilju fašizma. Prikazal je najbolj relevantne značilnosti fašističnega nasilja na Slovenskem (od konca prve svetovne vojne in v obdobju druge svetovne vojne): od fizičnega nasilja pa do pravno formalnih oblik prepovedi uporabe slovenščine v javnosti (v šolstvu, družbeno-političnem življenju, tisku, gospodarstvu ipd.). Prispevek je dr. Bajc objavil v angleškem jeziku, da bo lahko čim širši krog interesentov dobil vpogled v eno izmed najbolj kočljivih poglavij zgodovinskega razvoja skupne slovensko-italijanske preteklosti. Slednje še vedno bremeni odnose med sosednjima državama, a hkrati predstavlja eno izmed bistvenih osnov glede ideoloških izbir primorskih Slovencev za odporiško gibanje, ki ga je naposled Komunistična partija monopolizirala. To dejstvo je nato pogojevalo medvojni in predvsem povojni odnos Anglo-Američanov do teritorija Julijske krajine. Dr. Bajc je tudi analiziral, kakšni so bili načrti in konkretni angažma Anglo-Američanov (zlasti njihovih tajnih služb) glede Istre med drugo svetovno vojno, a tudi v prejšnjem, predvojnem obdobju, ter obenem širše v kontekstu anglo-ameriških interesov v Sredozemlju. Edino s takim pristopom lahko pravilno in objektivno razumemo tudi poznejša obdobja, zlasti začetke hladne vojne na Primorskem in v bližnji Furlaniji, in hkrati kako in zakaj je tajna anglo-ameriška diplomacija pričela s svojo politiko za zadrževanje komunizma (containment).</p> <p>Posebno pozornost je dr. Bajc posvetil tudi prikazu, kako so diplomacija, vojaški in obveščevalni krogi Velike Britanije ter Združenih držav Amerike percipirali problem aretacij, deportacij in usmrtitev v Julijski krajini po 1. maju 1945 (t. i. fojbe). Na podlagi do sedaj bolj malo uporabljenih neobjavljenih primarnih virov, ki jih hranijo britanski ter ameriški arhivi (The National Archives – Kew, London in National Archives and Records Administration – College Parke, Maryland, Washington D.C.), je dr. Bajcu uspelo opozoriti na nove in večinoma nepoznane poglede »outsiderjev« na eno izmed najbolj perečih epizod lokalne zgodovine, ki še vedno bremeni odnose med Slovenijo in Italijo.</p> <p>Za sofinancerja bo ne nazadnje pomemben zbrani fond večinoma nepoznanih neobjavljenih primarnih virov, ki jih je dr. Bajc v dvoletnem obdobju evidentiral oziroma kopiral v arhivih v Sloveniji in tujini.</p>	
	Projekt je popolnoma upravičil vsa pričakovanja sofinancerja. Na podlagi znanstvenih izsledkov bo Zgodovinsko društvo za južno Primorsko	

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

	Ocena	nadaljevalo z raziskovanjem zgodovine lokalnih in širših tem 20. st. Na podlagi zbranih virov in koristnih izkušenj o arhivih iz tujine pa bo društvo bistveno lažje načrtovalo nove raziskave glede zgodovine diplomacije, predvsem pa tajnih služb, kar predstavlja za slovensko zgodovino pisje pravzaprav novost. Dr. Bajc je s svojim projektom postavil zelo dobre temelje, da bi se lahko raziskovanje preteklosti obveščevalne dejavnosti uveljavilo tudi na Slovenskem.	
2.	Sofinancer		
		Vrednost sofinanciranja za celotno obdobje trajanja projekta je znašala:	EUR
		Odstotek od utemeljenih stroškov projekta:	%
		Najpomembnejši rezultati raziskovanja za sofinancerja	Šifra
	1.		
	2.		
	3.		
	4.		
	5.		
	Komentar		
	Ocena		
3.	Sofinancer		
		Vrednost sofinanciranja za celotno obdobje trajanja projekta je znašala:	EUR
		Odstotek od utemeljenih stroškov projekta:	%
		Najpomembnejši rezultati raziskovanja za sofinancerja	Šifra
	1.		
	2.		
	3.		
	4.		
	5.		
	Komentar		
	Ocena		

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja, za objavo 6., 7. in 8. točke na spletni strani <http://sicris.izum.si/> ter obdelavo teh podatkov za evidence ARRS

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta

- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki

Podpisi:

Gorazd Bajc	in/ali	
podpis vodje raziskovalnega projekta		zastopnik oz. pooblaščen oseba RO

Kraj in datum:

Koper

20.4.2009

Oznaka poročila: ARRS_ZV_RPROJ_ZP_2008/154

¹ Samo za aplikativne projekte. [Nazaj](#)

² Napišite kratko vsebinsko poročilo, kjer boste predstavili raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja ter rezultate in učinke raziskovalnega projekta. Največ 18.000 znakov vključno s presledki (približno tri strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

³ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁴ Samo v primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega projekta. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Navedite največ pet najpomembnejših znanstvenih rezultatov projektne skupine, ki so nastali v času trajanja projekta v okviru raziskovalnega projekta, ki je predmet poročanja. Za vsak rezultat navedite naslov v slovenskem in angleškem jeziku (največ 150 znakov vključno s presledki), rezultat opišite (največ 600 znakov vključno s presledki) v slovenskem in angleškem jeziku, navedite, kje je objavljen (največ 500 znakov vključno s presledki), izberite ustrezno šifro tipa objave po Tipologiji dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS ter napišite ustrezno COBISS.SI-ID številko bibliografske enote.

Navedeni rezultati bodo objavljeni na spletni strani <http://sicris.izum.si/>.

PRIMER (v slovenskem jeziku):

Naslov: Regulacija delovanja beta-2 integrinskih receptorjev s katepsinom X;

Opis: Cisteinske proteaze imajo pomembno vlogo pri nastanku in napredovanju raka. Zadnje študije kažejo njihovo povezanost s procesi celičnega signaliziranja in imunskega odziva. V tem znanstvenem članku smo prvi dokazali... (največ 600 znakov vključno s presledki)

Objavljeno v: OBERMAJER, N., PREMZL, A., ZAVAŠNIK-BERGANT, T., TURK, B., KOS, J.. Carboxypeptidase cathepsin X mediates $\beta 2$ - integrin dependent adhesion of differentiated U-937 cells. Exp. Cell Res., 2006, 312, 2515-2527, JCR IF (2005): 4.148

Tipologija: 1.01 - Izvirni znanstveni članek

COBISS.SI-ID: 1920113 [Nazaj](#)

⁶ Navedite največ pet najpomembnejših družbeno-ekonomsko relevantnih rezultatov projektne skupine, ki so nastali v času trajanja projekta v okviru raziskovalnega projekta, ki je predmet poročanja. Za vsak rezultat navedite naslov (največ 150 znakov vključno s presledki), rezultat opišite (največ 600 znakov vključno s presledki), izberite ustrezen rezultat, ki je v Šifrantu raziskovalnih rezultatov in učinkov (Glej: <http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/sif-razisk-rezult.asp>), navedite, kje je rezultat objavljen (največ 500 znakov vključno s presledki), izberite ustrezno šifro tipa objave po Tipologiji dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS ter napišite ustrezno COBISS.SI-ID številko bibliografske enote.

Navedeni rezultati bodo objavljeni na spletni strani <http://sicris.izum.si/>. [Nazaj](#)

⁷ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja. [Nazaj](#)

⁸ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

⁹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹⁰ Rubrike izpolnite/prepišite skladno z obrazcem "Izjava sofinancerja" (<http://www.arrs.gov.si/sl/progproj/rproj/gradivo/>), ki ga mora izpolniti sofinancer. Podpisan obrazec "Izjava sofinancerja" pridobi in hrani nosilna raziskovalna organizacija – izvajalka projekta. [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-ZV-RPROJ-ZP/2008 v1.00